

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม
2. เพื่อศึกษาสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม
2. ได้ทราบถึงสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ได้ทราบถึงบทบาทการฟื้นฟูสังคมมุสลิมของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

4. ได้เพิ่มประสบการณ์ในการวิจัยของผู้วิจัย
5. ได้เป็นข้อมูลความรู้ใหม่สำหรับผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าในโอกาสต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรจากสัปบุรุษประจำมัสญิดที่สังกัดกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นมัสญิดที่มีการจดทะเบียนแล้ว 14 มัสญิดซึ่งมีสัปบุรุษทั้งหมด 5615 คน โดยประมาณ

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ทั้งหมด 168 คนโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Judgement sampling) ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้

1.2.1 ผู้นำศาสนาอิสลามประจำมัสญิดสังกัดกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ในตำแหน่งต่างๆ ได้แก่ อีหม่าม จำนวน 14 คน เคาะฎิบ จำนวน 14 คน และบิลาล จำนวน 14 คน รวมทั้งหมด มีจำนวน 42 คน จาก 14 มัสญิด

1.2.2 คณะกรรมการประจำมัสยิด แต่ละมัสยิดมีจำนวน 9 คนรวมทั้งหมด จำนวน 126 คน ใน 14 มัสยิด แต่ละมัสยิดมีสัปบุรุษไม่เท่ากันจึงจำแนกมัสยิดเป็น 2 ขนาด คือ ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ขนาดใหญ่มีจำนวนสัปบุรุษจาก 500 คนขึ้นไป ส่วนขนาดเล็กมีจำนวนต่ำกว่า 500 คน

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเพื่อการศึกษาบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก อาศัยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Description Method)

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

แบบสังเกต คือ สังเกตสภาพการประกอบศาสนกิจประจำวัน การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในมัสยิดรวมถึงสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการ

แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อความข้อมูลส่วนตัวของผู้ถูกสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อความอย่างเจาะลึกที่เกี่ยวกับบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2 การสร้างเครื่องมือ

3.2.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารต่างๆ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ทำแบบสอบถามของการวิจัยครั้งนี้

3.2.2 ผู้วิจัยทำแบบบันทึกให้สอดคล้องกับการเก็บข้อมูลของวิจัย

3.2.3 ผู้วิจัยร่างแบบสังเกตให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2.4 ผู้วิจัยพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง โดยประกอบด้วยตอนที่ 1 และตอนที่

3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

3.3.1 เครื่องมือที่นำไปใช้ในการวิจัยเป็นโครงสร้างคำสัมภาษณ์ ที่ได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือ หรือหาความตรง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมวิทยา มนุษย์วิทยา และศาสนาอิสลามตรวจสอบเนื้อหา ภาษา ข้อความ และโครงสร้างของคำถาม

3.3.2 หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างจริง 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ของครอนบาค (Cronbach)

3.3.3 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ต่อจากนั้นจึงนำเอาแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ถูกต้องกำหนดมาแล้ว

3.3.4 ผู้วิจัยขอใบนำจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อแสดงกับกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

วิธีการได้มาของข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากแหล่งข้อมูล 2 ส่วนดังนี้

3.4.1 การเก็บข้อมูลที่เป็นตำรา เอกสาร และงานวิจัย

3.4.1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลามจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ

3.4.1.2 ทบทวนตำราอรรถาธิบายอัลกุรอานในบทที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลาม ซึ่งได้ถูกบันทึกเอาไว้โดยนักอรรถาธิบายอัลกุรอาน เช่น ตัฟสีร์ อิบน์ กะษีร์ ตัฟสีร์ อัลกุฎูบีย์ เป็นต้น

3.4.1.3 ทบทวนตำราหะดีษในบทที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลาม ซึ่งได้ถูกรวบรวมเอาไว้โดยนักบันทึกหะดีษ เช่น เศาะฮิห์อัลบุคคอรีย์ เศาะฮิห์มุสลิม และสุนันอะบู ดาวูด รวมถึงตำราที่อรรถาธิบายหะดีษดังกล่าว

3.4.1.4 รวบรวมเอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูลหลักและแหล่งข้อมูลรองจากหอสมุดต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น หอสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา หอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี) หอสมุดมหาวิทยาลัยอิสลาม

นานาชาติ ประเทศมาเลเซีย และข้อมูลจากห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏในเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เป็นการรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยให้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งเกี่ยวกับบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะสุดต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

3.4.2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี)

3.4.2.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่ตามมัสญิดต่างๆ ใน 14 มัสญิดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลดังนี้

ก. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) วิธีนี้ใช้กับการศึกษาบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะสุดต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระบุไว้ในหัวข้อ 1.1 อนึ่งผู้วิจัยจะจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองส่วนด้วยกัน อธิบายดังนี้

ส่วนที่หนึ่งคือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้นำศาสนาอิสลาม อิหม่าม 14 คน เคาะฎิบ 14 คน และบิลาล 14 คน รวมจำนวน 42 คน จาก 14 มัสญิด เรื่องประวัติความเป็นมาหรือประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ส่วนที่สองคือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากคณะกรรมการประจำมัสญิด มัสญิดละ 9 คน รวมจำนวน 126 คน ใน 14 มัสญิด เรื่องบทบาททั่วไปของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะสุดต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ข. การสังเกต (Observation) สภาพการประกอบศาสนกิจประจำวัน การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในมัสญิดรวมถึงสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการ

3.4.3 การจัดกระทำของข้อมูล

3.4.3.1 นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งเอกสารต่างๆ มาศึกษาและสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตที่กำหนดไว้

3.4.3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่จัดบันทึกและเทปบันทึกเสียงไว้มาถอดข้อความด้วยวิธีสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

3.4.3.3 นำข้อมูลตามข้อ 3.4.3.1 และข้อ 3.4.3.2 มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

3.4.3.4 นำข้อมูลตามข้อ 3.4.3.1 ข้อ 3.4.3.2 และข้อ 3.4.3.3 มาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหา

3.4.4 การวิเคราะห์ ข้อมูล และวิธีการทางสถิติต่างๆที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 รูปแบบคือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและตำรา ผู้วิจัยจะใช้หลักการดังนี้
 วิทยาการอัลกุรอานเช่น อัลมัฟฮุม อัลมันฎูก อัลอามและอัลคอส
 วิทยาการอัลหะดีษเช่น อัลเศาะฮีห์ อัลญะอะอีฟ และอัลหะสัน
 หลักทั่วไป เช่น ไวยากรณ์ภาษาอาหรับ (อันนะห์ และอัสศอรฟ)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม
 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเบื้องต้น และแจกแจงจำนวนคิดเป็น

ค่าเฉลี่ยร้อยละ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษา “บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์มัดดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม สังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช และบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์มัดดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผลการศึกษารูปได้ ดังนี้

5.1.1 ความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การฟื้นฟูในคำสอนอิสลามปรากฏทั้งด้านภาษาและด้านวิชาการ สอดคล้องกับอัลกุรอาน อัสสุนนะฮ์ และทัศนะของนักวิชาการอิสลามให้มีบัญญัติในการฟื้นฟูอิสลามจึงจำแนกออกดังนี้

5.1.1.1 ความหมายการฟื้นฟูด้านภาษา

ความหมายการฟื้นฟูอิสลามผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าพบว่า “การฟื้นฟู” ภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์คำว่า **جَدِّدَ** ، **جَدَّدَ** ، **جَدَّدُوا** ซึ่งมีความหมายว่า “ใหม่” เช่น กลางวัน และกลางคืน ถูกเรียกว่า **الجَدِيدَانِ** อัลญะดีดานุ เพราะว่าเมื่อกลางคืนปรากฏขึ้นกลางวันก็หายสาบสูญไป และคำว่า **الجَدِيدِ** (อิตต์ัจญิด) มาจากรากศัพท์คำว่า **جَدَّدَ** ، **جَدَّدُوا** หมายถึง การทำให้สิ่ง

หนึ่งที่เกี่ยวข้องสภาพให้กลับมาใหม่เหมือนเดิม คือให้ความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า “เก่า” ดังนั้นด้านภาษาให้ความหมายว่าทำให้สิ่งหนึ่งที่หายไปฟื้นขึ้นมาใหม่อีกครั้งหลังจากได้รับความเสียหายไปเสมือนกับสิ่งเดิมที่ยังไม่ได้รับความเสียหาย แต่ไม่ได้ให้ความหมายว่าประดิษฐ์ขึ้นมา

5.1.1.2 ความหมายด้านวิชาการ

การฟื้นฟู (التجديد) หมายถึง (جعل الشيء جديداً) การทำสิ่งหนึ่งให้ใหม่ ดังนั้นการ (التجديد) ตัจญ์ดีดศานนา หมายถึง การรื้อฟื้น การฟื้นฟู ในสิ่งที่ถูกลบเลือนหายไป ทั้งในแง่ของแนวทางและองค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักศาสนาแล้วเผยแพร่แก่ประชาชนทุกคนเพื่อนำสู่การปฏิบัติอีกครั้งหนึ่ง”

อย่างไรก็ตามการฟื้นฟูหรือตัจญ์ดีดนั้นไม่ใช่การเพิ่มสิ่งใหม่ๆ จากเดิมที่ศาสนามีอยู่ หากแต่เป็นการกลับสู่หลักการเดิมที่ลบล้างเท่านั้น

5.1.1.3 อัลกุรอาน อัลหะดีษ และทัศนะของนักวิชาการอิสลาม

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า อัลลอฮ์ ﷻ ได้ให้ความสำคัญในการฟื้นฟูอิสลามจึงได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานหลายอายะฮ์ด้วยกัน บางอายะฮ์ว่าด้วยความสำคัญในการฟื้นฟูอิสลาม อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้คำมั่นสัญญาแก่บรรดากลุ่มชนที่มีความกระตือรือร้นในงานฟื้นฟูเพื่อสร้างประชาชาติอิสลามในแต่ละยุคแต่ละสมัย บางก็กล่าวส่งเสริมให้มีความเข้าใจศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน เพื่อที่จะทำการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้อื่นในแต่ละกลุ่มชน บนหนทางของการขัดเกลาชีวิตของพวกเขา และบางครั้งได้กล่าวส่งเสริมให้มีการเรียกร้องมนุษยธรรมหรือการเชิญชวนซึ่งกันและกันไปสู่หนทางของพระองค์ แน่แน่นอนพวกเขาจะอยู่บนหนทางที่เที่ยงตรง

จากการศึกษาค้นคว้าหะดีษที่ได้กล่าวไว้ในความหมายการฟื้นฟูอิสลามซึ่งมีปรากฏสำนวนที่แสดงถึงนักฟื้นฟู และกลุ่มฟื้นฟูอิสลาม แม้จะมีหลายสำนวนแต่ทุกสำนวนจะกล่าวถึงความต่อเนื่องที่ไม่ขาดตอนของกลุ่มฟื้นฟูทั้งหลายตลอดหน้าประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ท่านนบีมุฮัมมัด จนถึงผู้นำกลุ่มฟื้นฟูสุดท้าย ด้วยสำนวนคล้ายคลึงกัน ในการใช้ถ้อยคำที่ให้ความหมายว่า “จะยังคงมี...อย่างต่อเนื่อง”

รูปแบบของการฟื้นฟูอีกประการหนึ่ง คือกลุ่มต่างๆ ซึ่งปรากฏในอัลหะดีษที่สอดคล้องกัน บางหะดีษจะใช้สำนวนภาษาอาหรับ ว่า "طائفة" หมายถึง “กลุ่มหนึ่ง” หรือคำว่า "أمة" หมายถึง “กลุ่มชนหนึ่ง” "سنة" หมายถึง “ผู้คนกลุ่มหนึ่ง” "قوم" หมายถึง “ชนกลุ่มหนึ่ง” นอกจากอัลหะดีษที่กล่าวถึงกลุ่มต่างๆ ในการฟื้นฟูอิสลามแล้ว เนื้อหาของอัลหะดีษที่ระบุถึงที่มาของกลุ่มด้วยสำนวนที่สอดคล้องกันหมดคือ "من أمتي" จากประชาชาติของฉัน หมายถึงประชาชาติอิสลาม

จากการศึกษาค้นคว้าทัศนะของบรรดาปราชญ์อิสลามพบว่า พวกเขา มีความเห็นพ้องกันในเรื่องการฟื้นฟูอิสลาม เป็นงานที่จำเป็นสำหรับประชาชาติในการฟื้นฟู ศาสนาให้กลับไปสู่หลักการศาสนาอันบริสุทธิ์ และพวกเขาไม่ได้เจาะจงไปสู่กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็น การเฉพาะในการฟื้นฟูอิสลาม อาจจะกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่หรือบุคคลคนเดียวที่พวกเขามีความพร้อม ในด้านคุณสมบัติการฟื้นฟูอิสลาม จะเกิดมายุคใดหรือประเทศไหนก็ตาม ซึ่งคำอธิบายนี้ทำให้ เข้าใจได้ถึงกลุ่มฟื้นฟูนั้นเกิดขึ้นมาจากกลุ่มที่หลากหลายได้ เพียงแต่ทุกกลุ่มจะต้องมีเป้าหมาย ร่วมกันของการฟื้นฟูอิสลาม

5.1.2. มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีการจัดตั้งชุมชนขึ้นหลายชุมชน มีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาถิ่นในหมู่บ้าน และมีหลักความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกันไป จึงจำแนกดังต่อไปนี้

5.1.2.1 ลักษณะทั่วไปในการเข้ามาของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

ลักษณะทั่วไปในการเข้ามาของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้วิจัย ได้พบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่ทางตอนกลางของภาคใต้ มีเนื้อที่ประมาณ 9,942,502 ตร. กม. หรือประมาณ 6,214,064 ไร่ มีเนื้อที่มากเป็นอันดับสองของภาคใต้รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และมีประชากรมากที่สุดในสิบสี่จังหวัดภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนประมาณ 1, 526,586 คน (จาก ข้อมูลเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2544)

ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มีบรรพบุรุษมาจากเมืองกลันตัน ปัตตานีและไทรบุรี มักจะอาศัยอยู่เป็นชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอเมือง นอกนั้นกระจายอยู่ในเขตอำเภอท่าศาลา อำเภอหัวไทร อำเภอสิชล อำเภอปากพนัง อำเภอร่อนพิบูลย์ และอำเภออื่นๆ อีกของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 149,887 คน คิดเป็นร้อยละ 9.72 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัด และมีมัสยิดทั้งจังหวัดรวมกัน 106 แห่ง

5.1.2.2 ถิ่นฐานและชุมชนมุสลิมที่เข้ามาในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการประมวลเนื้อหาการเข้ามาของมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า มุสลิมส่วนใหญ่ที่ตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีเชื้อสายมาลาเยอพยพมาจากหัวเมืองมาลาเยแถบเมืองกลันตัน ปัตตานีและเคดาห์ หรือไทรบุรี ถูกตอนมาจากหัวเมืองมาลาเยปัตตานีไปตั้งถิ่นฐาน ในพื้นที่ต่างๆทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดต่างๆในภาคกลาง ส่วนภาคใต้ก็มีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ด้วยผลมาจากการสงครามระหว่างสยามกับหัวเมืองมาลาเย ในปี พ.ศ.2329 ถึงปี 2334 ในอดีตเกือบ 200 ปี เมื่อเมืองเคดาห์ และเมืองไทรบุรี

ถูกยึดครองโดยกองทัพไทยปี 2364 และ 2382 หลังจากนั้น เมืองเคดาห์ถูกแบ่งเป็น 4 หัวเมือง คือ เมืองเคดาห์หรือไทรบุรี ภูบังบาซู เปอร์ลิส สตุล และนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหัวเมืองเอกของภาคใต้ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเลยมีมุสลิมจากเมืองสตุล เปอร์ลิส และเคดาห์มาตั้งถิ่นฐาน และจากการบอกเล่าของผู้อาวุโสรุ่นก่อนๆ ที่ได้รับการบอกเล่าสืบทอดกันมาว่ามุสลิมรุ่นแรกๆ ได้ตั้งถิ่นฐานแถบ บ้านหน้าเมือง ตลาดแขก ตำบลคลัง (ปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลเมือง) ตำบลนาเคียน ตำบลปากพูน ตำบลท่าเรือ ตำบลปากพูน (ในเขตอำเภอเมือง) และบ้านโคกยาร่วง ตำบลโมคลาน บ้านกลาง ตำบลโพธิ์ทอง (ในเขตอำเภอท่าศาลา) เป็นข้อสังเกตว่า ส่วนใหญ่มุสลิมได้ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือชายฝั่งทะเลอ่าวไทย และในเขตอำเภอเมือง แต่ต่อมาได้ทำการขยายถิ่นฐานไปยังพื้นที่ด้านในของจังหวัด เขตอำเภอรัตนพิบูล ชะอวด บางขัน และทุ่งใหญ่ มีจำนวนชุมชนทั้งหมด ถึง 118 ชุมชน”

5.1.2.3 การใช้ภาษามลายูของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาค้นคว้าการใช้ภาษามลายูของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า ในหน้าประวัติศาสตร์มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ใช้ภาษามลายูมาแต่อดีต จังหวัดนครศรีธรรมราชยังปรากฏร่องรอยภาษามลายู ถึงแม้ว่าจะมีภาษาไทยผสมอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามยังมีมุสลิมที่พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวันในปัจจุบันหลายชุมชน รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมอิสลามที่เป็นเอกลักษณ์ ชุมชนมุสลิมนครศรีธรรมราชด้านภาษาพูดก็มีหลากหลาย คือ มีชุมชนพูดภาษาไทยภาคกลาง ที่บ้านปากพญา ตำบลปากนคร บ้านแสงวิมาน ตำบลบางจาก ซึ่งเป็นการอพยพมาจากกรุงเทพฯ และพื้นที่ใกล้เคียง ประมาณ 70 กว่าปีมาแล้ว ชุมชนมุสลิมที่พูดภาษามลายูในปัจจุบัน ได้แก่ ชุมชนบ้านคลองดิน บ้านหัวทะเล บ้านทุ่งโหนด บ้านทุ่งจีน ในเขตพื้นที่ตำบลนาเคียน บ้านใส่เจริญ ตำบลโพธิ์เสด็จ บ้านกลาง ตำบลกำแพงเขา บ้านป่าหลาโอน ตำบลท่าจิว บ้านตากแดด บ้านฉางสำโรง ตำบลท่าซัก บ้านกลาง บ้านสี่แยกวัดโหนด บ้านตีนคอน ตำบลโพธิ์ทอง บ้านท่ากินดิน ตำบลท่าศาล มีบางส่วนได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานในอำเภอทุ่งใหญ่บ้านไร่มุสลิม และอีกบางส่วนย้ายไปอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีบ้านวังไทรและบ้านคำสน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงสำเนียงในการพูดภาษามลายูแล้ว สำเนียงการพูดมีความแตกต่างกันไม่มากนักโดยเฉพาะ บ้านคลองดิน ตำบลนาเคียน กับบ้านฉางสำโรงตำบลท่าซัก มีความคล้ายคลึงกันมาก แต่คงจะมาในสายของเมืองเคดาห์เหมือนกัน

ส่วนบ้านป่ายางขากิม และบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา พูดภาษามลายูสำเนียงปัตตานี เพราะบรรพบุรุษของพวกเขาได้อพยพมาจากเมืองปัตตานี เพื่อประกอบอาชีพในช่วงสมัยราชการที่ 6 มุสลิมในตำบลโมคลาน และตำบลโพธิ์ทอง เป็นลูกหลานของ

ว่านเคื่อของปิงลิโม เจ๊ะเต๊ะ ซึ่งเป็นแม่ทัพมุสลิมที่มาจากเมืองสตูลในอดีต โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์คือหลุมฝังศพ ของปิงลิโม เจ๊ะเต๊ะ ตั้งอยู่ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา

5.1.2.4. การศึกษาของมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาค้นคว้าถึงการศึกษาของมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า มีมาตั้งแต่อดีตเริ่มการเรียนการสอนมาจากสถาบัน “ปอเนาะ” คือการเรียนการสอนแบบเก่าแก่ไม่มีระดับชั้น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับการปรับปรุงมาจากการศึกษาระบบ “ปอเนาะ” ในอดีตมีสภาพเป็นโรงเรียนเอกชนประเภทหนึ่งใน 7 ประเภทของโรงเรียนการศึกษาพิเศษแห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนปี พ.ศ.2525 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนระดับชั้นต่าง ๆ ทางด้านวิชาสามัญ วิชาศาสนาและวิชาชีพ

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จากข้อมูลสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี 2545 มีจำนวนทั้งหมด 5 แห่ง ซึ่งไม่รวมโรงเรียนที่เปิดใหม่อีก 3 โรงเรียน หลังจาก ปี พ.ศ. 2545 อันได้แก่

1. โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. โรงเรียนประทีปศาสตร์ ตำบลกำแพงเขา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. โรงเรียนอัลมูวาฮิดีน ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. โรงเรียนมัคอรอดุลอุมิดดิน ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
5. โรงเรียนปัญญาสารธรรมมูลนิธิ ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

5.1.2.5 ประเพณีและความเชื่อของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีประเพณีทางศาสนาและหลักความเชื่อตามบรรพบุรุษมาตั้งแต่อดีต ได้แยกเป็นประเภท ดังนี้

ก. ประเพณีที่ไม่ใช่ข้อขัดแย้งทางศาสนาอิสลาม

ประเพณีทางศาสนาของชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชมีวิถีชีวิตประจำวันที่ตรงกันกับคำสอนทางศาสนา เช่น การดำรงละหมาด การละหมาดแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท เช่น การละหมาด 5 เวลา ซึ่งการละหมาดนี้ชาวมุสลิมจะปฏิบัติเป็นศาสนกิจ

ประจำวันทุกวัน การละหมาดอีดทั้งสอง เป็นการละหมาดเนื่องในวันฮารีรายอ ซึ่งทุกมัสญิดจะละหมาดพร้อมกันในตอนเช้าของวันศุกร์ การละหมาดญะนาซะฮฺ เป็นการละหมาดให้กับศพของผู้ที่เสียชีวิต ซึ่งจะกระทำก่อนที่จะนำศพไปฝังไว้ที่สุสาน การละหมาดญุมอะฮฺ เป็นการละหมาดในวันศุกร์ของสัปดาห์ จำเป็นให้กระทำสำหรับเพศชาย พิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งคือการเข้าสู่นัจด์ ซึ่งเป็นการขลิบปลายหุ้มอวัยวะเพศชาย โดยจะเริ่มเข้าสู่นัจด์เด็กผู้ชายตั้งแต่อายุ 7 ขวบ แต่หากเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอื่นมาก่อนแล้วจะเข้าสู่นัจด์ศาสนาอิสลามก็ต้องเข้าสู่นัจด์(ขลิบปลายหุ้มอวัยวะเพศชาย)เช่นกัน การถือศีลอดในเดือนเราะมาฎอน การบริจาคทานให้แก่คนจน การเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์ ญ นครมกกะฮฺ” เป็นต้น

ข. ประเพณีที่มีการขัดแย้งในทางศาสนาอิสลาม

ชาวมุสลิมนครศรีธรรมราชมีพิธีกรรมประเพณีข้อขัดแย้งกันในเรื่องศาสนาเป็นเหตุทำให้มุสลิมนครศรีธรรมราชแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ในปี พ.ศ. 2515-2520 คือ “กลุ่มคณะเก่า และกลุ่มคณะใหม่” กลุ่มคณะเก่า คือ เป็นกลุ่มมุสลิมสายอนุรักษนิยมมีปฏิบัติตามการตีความการปฏิบัติศาสนาตามแนวทางและสังกัดตนตามสำนัก “อัสซาฟีอียะฮฺ” เป็นหลักเท่านั้น (อัสซาฟีอียะฮฺ คือ ผู้นำหรือนักปราชญ์หนึ่งใน 4 ท่าน ทางศาสนาอิสลาม เป็นชาวอาหรับท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นปราชญ์คนสำคัญที่อธิบายคำสอนศาสนาอิสลาม มีทั้งหมดจำนวน 4 ท่าน) ผนวกกับการปฏิบัติ ตามประเพณีพื้นบ้านคิดว่าเป็นเรื่องทางศาสนา บางประการของบรรพบุรุษ

กลุ่มคณะใหม่ คือ กลุ่มไม่สังกัดนักปราชญ์คนไหนคนใดเป็นพิเศษแต่จะเลือกการตีความที่สอดคล้อง ใกล้เคียงกับคำสอนศาสนา และการปฏิบัติตามท่านศาสนทูตมากกว่า และพวกเขาจะปฏิเสธการอุตริกรรมในคำสอนศาสนา เช่น การทำบุญเจ็ดวัน สี่สิบวัน และร้อยวันที่บ้านผู้ตาย การทำพิธีเฝ้าสุสานหลังการเสียชีวิต การทำมาลิดนะบีมุหัมมัด หมายถึงประเพณีที่จัดขึ้นในการเฉลิมฉลองเนื่องด้วยวันประสูติของท่านนะบี และอื่นๆ เป็นต้น

ค. ประเพณีความเชื่อในอดีต

ชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยเฉพาะมุสลิมในตำบลนาเคียนจะมีความเชื่อในมัสญิดการาหมาด (ตำบลนาเคียน) หรือที่เรียกกันว่ามัสญิดบ้านหัวทะเล ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องราวของการมีวาจาสิทธิ์ของโต๊ะหวันเต๊ะ หรือ นายหวันเต๊ะ การาหมาดชาวมลายูที่เข้ามาอาศัยอยู่ในตำบลนาเคียน และได้สร้างมัสญิดนี้ไว้เป็นแห่งแรกในตำบลนาเคียนเมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมามีมัสญิดแห่งนี้ได้รับการบูรณะมาแล้วถึง 4 ครั้ง ชาวบ้านต่างเลื่อมใสและศรัทธาในตัวนายหวันเต๊ะมาก เพราะไม่ว่านายหวันเต๊ะจะพูดอะไรก็มักจะเป็นจริงเสมอ ตั้งแต่อดีตก็มักจะมีผู้คนทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม มาขอพรและบนบาน กล่าวกันเป็นจำนวนมากมาจนถึงปัจจุบันนี้ และเมื่อประสบความสำเร็จจากคำขอก็จะนำของมาทำบุญ

ที่มีสติปัญญาส่วนมากจะทำอาหารมาเลี้ยง เช่น แกงแพะ ไก่กอเหาะ หรือไม่ก็นำแพะมาบริจาคให้กับมัสยิดซึ่งการแก้ศึบนั่นก็จะขึ้นอยู่กับความศรัทธาของแต่ละคนด้วย หากเป็นชาวไทยพุทธก็จะนำเงินมาบริจาคให้กับมัสยิดเพื่อใช้ในการบูรณะซ่อมแซมมัสยิดและมีอีกหลาย ๆ ความเชื่อที่ไม่ได้เป็นศาสนา เมื่อพวกเขาเริ่มลงเสาเอกเพื่อสร้างบ้าน พวกเขาจะเอาต้นกล้วย ต้นมะพร้าว เล็กๆ มาผูกด้วยผ้าแดง ในการเส่นเจ้าที่ การดูฤกษ์ยามในการแต่งงานคู่บ่าวสาว การอาบน้ำให้รถใหม่เพื่อความปลอดภัย การผูกคอรถด้วยสายสิญจน์เพื่อความสิริมงคล และอื่นๆ เป็นต้น

สรุปว่าประเพณีทางศาสนาและประเพณีความเชื่อนั้นมีมาแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบันก็ยังมีปฏิบัติกันอยู่ในบางประเพณีซึ่งปรากฏในตำบลต่างๆ จังหวัดนครศรีธรรมราชและมีอีกหลายอย่างที่ไม่ได้กล่าวมา ณ ตรงนี้ ซึ่งเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงความตกต่ำของชาวมุสลิมในเรื่องศาสนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการฟื้นฟูกลับไปสู่บัญญัติที่ถูกต้องของศาสนา

5.1.3 บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาค้นคว้าบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า กลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์เป็นกลุ่มที่ถูกจัดตั้งขึ้นในประเทศอินโดนีเซีย ราวปี 1912 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดของมุหัมมัดอับดุลอะซิลาบ จากตะวันออกกลาง ต่อมาได้มีเหตุการณ์นักศึกษาถูกขึ้นต่อต้านกลุ่มล่าอาณานิคม บางส่วนก็จำเป็นต้องอพยพเพื่อหลีกเลี่ยงทางการเมืองจึงได้เข้ามายังประเทศไทย ส่วนหนึ่งปักหลักตั้งฐานที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และได้มีบทบาทในการเผยแพร่หลักอะกีดะฮ์อะลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ด้วยการก่อตั้งมัสยิดในเครือกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ และการจัดการเรียนการสอนในมัสยิด บทบาทด้านการศึกษา บทบาทด้านสังคม และบทบาทด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

5.1.3.1 บทบาทการเผยแพร่อะกีดะฮ์อะลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์

ก. บทบาท การก่อตั้งมัสยิดในเครือกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ได้จัดตั้งมัสยิดในเครือขึ้น 14 มัสยิด ดังนี้

- 1) มัสยิดคุสลาม ตั้งอยู่ เลขที่ 1961/9 ถนนวัดคิด ตำบลท่าวัง เริ่มจดทะเบียนในปี 2517 ทะเบียนเลขที่ 14
- 2) มัสยิดอัลมุวะหะฮ์ดีน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ – หมู่ที่ 4 ตำบลท่าซึก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งเมื่อราวๆ ปี พ.ศ.2480 เริ่มจดทะเบียนวันที่ 21 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2495 ทะเบียนมัสยิดเลขที่ 15

- 3) มัสญิดนุรุลเอียะซาน ตั้งอยู่บ้านเลขที่-หมู่ที่ 5 ปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จดทะเบียน วันที่ 10 พฤศจิกายน 2523 ทะเบียนมัสญิดเลขที่ 82
- 4) มัสญิดนุรดินตั้งอยู่บ้านเลขที่ – หมู่ที่ 5 ตำบล ปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2527
- 5) มัสญิดคาริสลามตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งมัสญิดในปี พ.ศ. 2519
- 6) มัสญิดอัคคารุสลามตั้งอยู่เลขที่-ถนนซอยหัวกลาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งวันที่ 10 พฤศจิกายน 2523 ทะเบียนเลขที่ 81
- 7) มัสญิดญาเม็ยตั้งอยู่บ้านเลขที่ – ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งก่อนปี พ.ศ. 2435 ทำการจดทะเบียนเมื่อปี พ.ศ. 2479 ทะเบียนมัสญิดเลขที่ 60
- 8) มัสญิดมูอาฮิดิน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ – หมู่ที่ 4 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2476
- 9) มัสญิดคารุลเอียะซาน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ – หมู่ที่ 6 ตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทะเบียนเลขที่ 122 ก่อตั้งราวปี 2500
- 10) มัสญิดซุรูกุลสุดา ตั้งอยู่บ้านเลขที่ – หมู่ที่ 11 ตำบลกลาย อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2460-2470 โดยประมาณ ทะเบียนเลขที่ 93
- 11) มัสญิดคารุลวาฮิด ตั้งอยู่บ้านเลขที่ – ตำบล กำแพงเขา อำเภอ เมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทะเบียนเลขที่ 103 ก่อตั้งขึ้นราวปี 2521
- 12) มัสญิดอัลมุฮัมมะดียะฮ์ ตั้งอยู่บ้านเลขที่ – หมู่ที่ 7 ตำบล ทุ่งปรัง อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งราวปี 2456 ทะเบียนมัสญิด 22
- 13) มัสญิดอันซอริสสุนนะฮ์ ตั้งอยู่บ้านเลขที่ – หมู่ที่ 6 ตำบลปรึก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งราวปี 2505 ทะเบียนเลขที่ 85 จดทะเบียนวันที่ 25 ธันวาคม 2524
- 14) มัสญิดคารุซซุคร์ ตั้งอยู่เลขที่ – หมู่ที่ 11 ตำบลท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งราวปี 2482 จดทะเบียนวันที่ 5 มีนาคม 2523 ทะเบียนเลขที่

ข. บทบาทการเผยแผ่อะกีดะฮ์อะลิสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์

จากการศึกษาค้นคว้าบทบาทการเผยแผ่อะกีดะฮ์อะลิสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์พบว่า มัสญิดในเครือกลุ่มอัสสุนนะฮ์มุหัมมะดียะฮ์ ทั้งหมดมี 14 มัสญิด แต่ปรากฏว่ามัสญิดที่ได้มีการเรียนการสอนเพื่อเผยแผ่อะกีดะฮ์อะลิสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์มีอยู่ 13 มัสญิด วิธีเรียนแบบอรรถศาสตร์ มีแนวการสอนเน้นหนักในเรื่องอะกีดะฮ์ที่ถูกต้อง ซึ่งนำกลับไปสู่อัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ ร่องลงมาเป็นวิชาตฟิฮ์ วิชาฟิกฮ์ และวิชาอื่นๆ ซึ่งแต่ละมัสญิดมีการจัดการเรียนการสอนตามวาระและโอกาส ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) มัสญิดคุดสลามมีการเรียนการสอนเป็นประจำก่อนละหมาดวันศุกร์ เนื้อหาส่วนใหญ่เรื่อง อะกีดะฮ์ และวิชาฟิกฮ์ แนวการสอนตามอรรถศาสตร์ มีสัปปุรุษเข้าร่วมศึกษาประมาณ 8 คน มีการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันที่มีมัสญิดประมาณ 4 คน

2) มัสญิดอัลมุวาฮิดีน (ท่าซึก) มีการเรียนการสอนที่มีมัสญิดอัลมุวาฮิดีน (ท่าซึก) รายเดือน เนื้อหาส่วนใหญ่เรื่อง อะกีดะฮ์ และนิติศาสตร์อิสลามซึ่งมีวิทยากรมาจากกรุงเทพฯ แนวการสอนตามอรรถศาสตร์ มีจำนวนสัปปุรุษศึกษาประมาณ 200 คน มีการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันที่มีมัสญิดประมาณ 70 คน

3) มัสญิดนุรุลเอียะसानมีการเรียนการสอนที่มีมัสญิดนุรุลเอียะसान ประจำสัปดาห์ เนื้อหาส่วนใหญ่เรื่อง อะกีดะฮ์ เน้นตฟิฮ์อัลกุรอาน แนวการสอนตามอรรถศาสตร์ มีจำนวนสัปปุรุษศึกษาประมาณ 15 คน มีการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันที่มีมัสญิดประมาณ 15 คน โดยประมาณ

4) มัสญิดนุรุดดีนมีการเรียนการสอนในมัสญิดนุรุดดีนก็มีครูหลายคนทำการสอนในมัสญิดมาโดยตลอด เนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องอะกีดะฮ์ และตฟิฮ์อัลกุรอาน แนวการสอนตามอรรถศาสตร์ มีจำนวนสัปปุรุษจำนวน 30 คน โดยประมาณ มีการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันที่มีมัสญิดประมาณ 50 คน

5) มัสญิดคาริสลามมีการสอนการเรียนที่มีมัสญิดคาริสลาม สำหรับมุสลิมินจะมีการสอนคืนวันอังคาร เรื่องอะกีดะฮ์ ส่วนคืนอื่นๆ จะมีการสอนอัลกุรอานทุกคืน มีสมาชิกเข้าร่วมประมาณ 30 คน การศึกษาสำหรับมุสลิมะฮ์ จะเป็นวันศุกร์ มีสมาชิกเข้าร่วมประมาณ 70 คน เป็นการเรียนการสอนแบบอรรถศาสตร์

6) มัสญิดญะมาเอียะฮ์มีการเรียนการสอนที่มีมัสญิดญะมาเอียะฮ์ เนื้อหาส่วนใหญ่เรื่อง อะกีดะฮ์ และนิติศาสตร์อิสลาม แนวการสอนและการเผยแผ่ตามอรรถศาสตร์ มีสัปปุรุษเข้าร่วมศึกษาประมาณ 40 คน มีการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันรวมกันประมาณ 50 คน

7) มัสญิดมูวาอิดีนมีการเรียนการสอนในมัสญิดมูวาอิดีน ได้มีการเรียนการสอนจากครูหลากหลายในมัสญิดมาโดยตลอด เนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องอะกีดะฮ์ และศ็ฟอีร์อัลกุรอาน แนวการสอนตามอ็ชยาซัย มีจำนวนสัปปุรุษจำนวนการศึกษาอิสลาม สำหรับมุสลิมิน 30 คน กลางคืนวันอังคาร การศึกษาอิสลามสำหรับมุสลิมะฮ์ กลางวันของวันอังคาร จำนวน 50 คนโดยประมาณ ปัจจุบันโต๊ะอิหม่ามอับดุลลอฮ์ แววรรจิต ได้ดำเนินการเรียนการสอน มีการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันที่มีสัจูดประมาณ 50 คน

8) มัสญิดคารุลเอียะซานมีการเรียนการสอนที่มีสัจูด มีเนื้อหาส่วนใหญ่ เป็นการเรียนการสอนอะกีดะฮ์ และนิติศาสตร์อิสลาม เป็นการเรียนการสอนตามอ็ชยาซัย มีสัปปุรุษประมาณ 30 คน โดยประมาณ

9) มัสญิดหุรูกุลสุดาทางมัสญิดมีการเรียนการสอนเพื่อเผยแผ่อิสลาม มีเนื้อหาส่วนใหญ่ เป็นเรื่องอะกีดะฮ์ อิสลามมียะฮ์ และวิชาฟิกฮ์ เป็นการเรียนการสอนตามอ็ชยาซัย มีจำนวนสัปปุรุษเข้าร่วมศึกษาประมาณ 10 คน มีการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันประมาณ 15 คน

10) มัสญิดคารุลวาซัดมีการเรียนการสอนที่มีสัจูดคารุลวาซัด เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องอะกีดะฮ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์อัลญะมาอะฮ์ และศ็ฟวีดอัลกุรอาน แนวการสอนและการเผยแผ่ตามอ็ชยาซัย มีสัปปุรุษเข้าร่วมศึกษาประมาณ 40 คนมีการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน 20 คน

11) มัสญิดมุฮัมมะดียะฮ์มีการเรียนการสอนสอนที่มีสัจูดมุฮัมมะดียะฮ์ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องอะกีดะฮ์ นิติศาสตร์อิสลาม และอัลกุรอาน มีจำนวนสัปปุรุษเข้าร่วมการเรียนการสอน ประมาณ 40 คน มีสัปปุรุษเข้าร่วมทำศาสนกิจประจำวันประมาณ 20

12) มัสญิดอันซอริสสุนนะฮ์มีการเรียนการสอนสอนที่มีสัจูดอันซอริสสุนนะฮ์ประจำสัปดาห์ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องอะกีดะฮ์ นิติศาสตร์อิสลาม และอัลกุรอาน การเรียนการสอนเป็นไปตามอ็ชยาซัย มีจำนวนสัปปุรุษเข้าร่วมการเรียนการสอนประมาณ 60 คน มีสัปปุรุษเข้าร่วมทำศาสนกิจประจำวันประมาณ 50 คน

13) มัสญิดคารุซซุคร์ มีการเรียนการสอนที่มีสัจูดคารุซซุคร์ ประจำสัปดาห์ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องอะกีดะฮ์ นิติศาสตร์อิสลาม และอัลกุรอาน การเรียนการสอนเป็นไปตามอ็ชยาซัย มีจำนวนสัปปุรุษเข้าร่วมการเรียนการสอน ประมาณ 30 คน มีสัปปุรุษเข้าร่วมทำศาสนกิจประจำวันประมาณ 30 คน

14) มัสญิดอัคคาร์สลามไม่มีการเรียนการสอน

5.1.3.2 บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ในการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ มีบทบาทในการศึกษา 2 รูปแบบด้วยกัน รูปแบบที่ 1 คือการศึกษาแบบการจัดตั้งศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิด รูปแบบที่ 2 คือการศึกษาอิงกับกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ระดับ อนุบาล มัธยมต้น และมัธยมปลาย จึงได้แจกแจงรายละเอียดดังนี้

ก. การศึกษาศูนย์จริยธรรมประจำมัสญิดกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์

1) การศึกษาระดับฟัรฎูอัยน์

ศูนย์จริยธรรมประจำมัสญิดมูวะฮิดีน ทะเบียนเลขที่ นศ 8/2552 แผนการเรียนการสอนศาสนา มีนักเรียนจำนวน 25 คน โดยประมาณ อนุญัตวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

ศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิดนูรุดดีน ได้เปิดศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิดขึ้นใช้ชื่อว่า ศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิดนูรุดดีน บ้านคันธง มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งหมด 65 คน โดยประมาณ ซึ่งมีแผนการเรียนการสอนศาสนา ภาคฟัรฎูอัยน์

ศูนย์จริยธรรมประจำมัสญิดคาริสลามการศึกษาเยาวชนวันเสาร์-อาทิตย์ ภาคฟัรฎูอัยน์ เป็นศูนย์จริยธรรมประจำมัสญิดคาริสลาม มีนักเรียนจำนวน 50 คน รวมทั้งชาย-หญิง ทางมัสญิดมีการเรียนการสอนศาสนาภาคฟัรฎูอัยน์

ศูนย์อบรมจริยธรรมมัสญิดญามียะมีจำนวนนักเรียนรวมทั้งหญิงชายประมาณ 60 คน แผนการเรียนการสอน ศาสนา ภาคฟัรฎูอัยน์

ศูนย์จริยธรรมประจำมัสญิดมูวาฮิดีน (นาเคียน) ทางมัสญิดได้ทำการจัดตั้งศูนย์จริยธรรมประจำมัสญิดมูวาฮิดีน ทำการเรียนการสอน วันเสาร์-วันอาทิตย์ มีจำนวนนักเรียน 30 คน

ศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิดคาร์ลือยะซาน มีจำนวนนักเรียน 20 มีการเรียนการสอนในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์

ศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิดซุรูกุลสุดาเป็นโรงเรียนที่มีการอบรมจริยธรรมและเน้นภาคฟัรฎูอัยน์ มีจำนวนนักเรียนทั้งหมดประมาณ 40 คน

ศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิดคาร์ลิวาสัด การศึกษาระดับฟัรฎูอัยน์ ยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นศูนย์จริยธรรมประจำมัสญิดคาร์ลิวาสัด มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 25 คน แผนการเรียนศาสนาภาคฟัรฎูอัยน์ เป็นการก่อตั้งมาพร้อมกับการก่อตั้งมัสญิด

ศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิดมุฮัมมัดียะฮุมมีจำนวนนักเรียน 50 คน แผนการเรียนการสอน ศาสนา เน้นภาคฟิรฎอฮ์น ทำการเรียนการสอนในวันเสาร์-อาทิตย์ เป็นโรงเรียนที่ถูกก่อตั้งขึ้นมาพร้อมกับการก่อตั้งมัสญิด ยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิด

ศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิดอันซอริสสุนนะฮุ มีจำนวนนักเรียน 50 คน แผนการเรียนการสอนศาสนาเน้นภาคฟิรฎอฮ์น ทำการเรียนการสอนวันเสาร์-วันอาทิตย์ เป็นโรงเรียนที่ถูกก่อตั้งขึ้นมาพร้อมกับการก่อตั้งมัสญิด ยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิด

ข. การศึกษากลุ่มอัสสุนนะฮุอัลมุฮัมมัดียะฮุสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

1) การศึกษาศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์

โรงเรียนอนุบาลดำรงศาสตร์เป็นโรงเรียนพัฒนาเด็กเล็ก และเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์จริยธรรมประจำมัสญิดคุดศลาม ก่อตั้งเมื่อปี 2533

โรงเรียนดรุณาลัญญา (ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์) ประจำมัสญิดมูวาฮิดีน ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบล นาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนนักเรียน 102 คน แผนการเรียนการสอนศาสนาควบคู่สามัญ

2) การศึกษาระดับประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย

โรงเรียนพัฒนศาสตร์วิทยา เลขที่ 10 หมู่ที่ 4 ตำบล ท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เปิดแผนการเรียนศาสนาควบคู่สามัญ สังกัดมูลนิธิฟื้นฟูมรดกอิสลาม ภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำนักงานประเทศไทย

โรงเรียนอัลมูวาฮิดีน เลขที่ 61 หมู่ที่ 4 ตำบล นาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ทั้งหมด 5 ไร่ 3 งาน เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15(1) ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

5.1.3.3 บทบาทกลุ่มสุนนะฮุอัลมุฮัมมัดียะฮุในด้านสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า กลุ่มอัสสุนนะฮุอัลมุฮัมมัดียะฮุมมีบทบาทด้านสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบในการจัด โครงการที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน อันได้แก่ โครงการด้านยาเสพติด โครงการอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน รายละเอียดดังนี้

ก. จัดโครงการต่อต้านยาเสพติด

โครงการกีฬาเยาวชนด้านกีฬาเสพติด จัดขึ้นสถานที่โรงเรียนบ้านคันธง ซึ่งได้งบประมาณมาจากชาวบ้านมีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 100 คน จัดขึ้นประมาณวันที่ 13-15 เมษายน 2556 ของทุกปี

โครงการกีฬาเยาวชนด้านกีฬาเสพติด จัดขึ้นสถานที่มัสญิดคาริสลาม ซึ่งได้งบประมาณมาจากชาวบ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลนาเคียนมีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 500 คน จัดขึ้นเป็นกิจกรรมต่อเนื่องทั้งปี

ข. โครงการ ค่ายอบรมภาคฤดูร้อน

โครงการค่ายอบรมภาคฤดูร้อนมัสญิดนูรุดดีน(บ้านคันธง)จัดสถานที่มัสญิดนูรุดดีน แหล่งงบประมาณ เป็นการสนับสนุนจาก องค์การบริหารตำบล ปากนคร และอีกส่วนได้จากมัสญิดนูรุดดีน

โครงการค่ายอบรมเยาวชนมัสญิดมุวะฮิดีน (การใช้ชีวิตแบบอิสลาม) จัดขึ้นสถานที่ โรงเรียนอัลมุวาฮิดีน แหล่งงบประมาณ จากมัสญิดมุวะฮิดีน กองทุนออมทรัพย์อัลมุสลิมูน และผู้มีจิตศรัทธา ระหว่างวันที่ 16-20 เมษายน 2556 ของทุกปี

โครงการค่ายอบรมภาคฤดูร้อนมัสญิดมุฮัมมะดียะฮ์จัดสถานที่มัสญิดมุฮัมมะดียะฮ์ แหล่งงบประมาณมาจากการระดมทุนจากผู้ปกครอง และองค์การบริหารส่วนตำบล มีผู้เข้าร่วมโครงการประมาณ 70 คน ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่อง

โครงการอบรมจริยธรรมภาคฤดูร้อนอันซอริสสุนนะฮ์ จัดให้แก่เยาวชนประจำมัสญิดอันซอริสสุนนะฮ์ จัดขึ้นระหว่างเดือน มีนาคม-เมษายน ของทุกปี โดยใช้สถานที่มัสญิด งบประมาณในการสนับสนุนมาจากการระดมทุนทางผู้ปกครอง และทางมัสญิดเป็นหลัก ซึ่งมีผู้เข้าร่วมโครงการประมาณ 150 คน

โครงการการศึกษาและอบรมพิเศษ สำหรับบุคคลทั่วไป เชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ ทุกๆ 3 เดือน/ครั้ง มีบุคคลเข้าร่วมกิจกรรม จำนวนประมาณ 500 คน แหล่งงบประมาณจากมัสญิดอัลมุวาฮิดีน และสนับสนุนจาก อบต บางส่วน จัดที่โรงเรียนอัลมุวาฮิดีน

5.1.3.4 บทบาทกลุ่มสุนนะฮ์อัลมุฮัมมะดียะฮ์ในด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มอัลสุนนะฮ์อัลมุฮัมมะดียะฮ์ได้มีบทบาททางเศรษฐกิจ ด้วยการจัดตั้งองค์กรทางการเงิน เริ่มด้วยการจัดตั้งกองทุนเล็กๆ ซึ่งมีมัสญิดเป็นฐานใน

การขับเคลื่อน กองทุนในระดับหมู่บ้าน และรวมไปถึงสถาบันทางการเงินระดับจังหวัด คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ จึงแจกแจงรายละเอียดดังนี้

ก. การจัดตั้งองค์กรทางการเงิน

1) จัดตั้งกองทุนประจำมัสญิด

กองทุนประจำมัสญิดนอร์ดิน ชื่อกองทุน “ญะนาซะฮ์” จัดตั้ง ปี 2527 สัปบุรุษทั้งหมดเป็นสมาชิกของกองทุน การก่อตั้งกองทุนนี้เริ่มจากการก่อตั้งมัสญิด

กองทุนญะนาซะฮ์ประจำมัสญิดคาริสลาม จัดตั้งพร้อมกับการก่อตั้งมัสญิด มีสมาชิกทั้งหมดคือสัปบุรุษ เพื่อเป็นทุนให้กับสัปบุรุษมัสญิด ใครที่เสียชีวิตทางมัสญิดก็ได้ทำการช่วยเหลือญาติพี่น้องผู้ตาย โดยไม่ต้องออกค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการจัดการศพ

กองทุนเพื่อการศึกษา มัสญิดญะนาซะฮ์เป็นกองทุนที่ถูกจัดตั้งขึ้น ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งมัสญิดญะนาซะฮ์ สมาชิกทั้งหมดคือสัปบุรุษประจำมัสญิด

กองทุนชะกาต มัสญิดอันซอริสสุนนะฮ์ทางมัสญิดอันซอริสสุนนะฮ์ ได้จัดตั้งกองทุนชะกาต ราวปี 2550 โดยไม่กำหนดสมาชิกหากใครมีทรัพย์สินที่จะเสียชะกาตตามบัญญัติศาสนา

กองทุนผ้าขาว มัสญิดอันซอริสสุนนะฮ์ ทางมัสญิดอันซอริสสุนนะฮ์ ได้จัดตั้งกองทุนผ้าขาว /ญะนาซะฮ์ จัดตั้งในราวปี 2510 โดยมีสมาชิกทั้งหมดจากสัปบุรุษของมัสญิด

2) จัดตั้งกองทุนประจำหมู่บ้าน

กองทุนออมทรัพย์อัลมุสลิมูน ก่อกำเนิดมาจากการรวมกลุ่มกันของพี่น้องมุสลิมในพื้นที่ตำบลนาเคียน จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อต้นปี 2544 บริหารเป็นนิติบุคคล

กองทุนสัจจะหรือกองทุนเงินล้าน ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกองทุนที่รัฐบาลได้สนับสนุนเงินหนึ่งล้านบาท ให้แก่ชาวบ้านทุกหมู่บ้าน และได้นำมาจัดตั้งเป็นกองทุนขึ้นในปี 2547 บริหารเป็นนิติบุคคล มีจำนวนสมาชิก 300 กว่าคน

3) จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์อัลอามีน เป็นองค์กรทางการเงินที่ถูกจัดตั้งขึ้นจากกลุ่มในเครืออิสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ ซึ่งมีนาย อินดี คารากัย และคณะ ได้มีการปรึกษารื้อถอนที่จะขยายกองทุนอัลมุสลิมูน ให้เป็นองค์กรทางการเงินที่เป็นระบบและเป็น

ทางการ จึงมีการลงมติกันว่า จะต้องจัดตั้งสหกรณ์อัลอามีน ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ใจกลางเมือง นครศรีธรรมราช ต่อมาก็ได้เริ่มจดทะเบียนใน ปี 2549 เลขทะเบียน 8000000825487

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” พบประเด็นสำคัญหลายประเด็น จึงอภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 การฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม จากการศึกษาพบว่า อิสลามให้ความสำคัญยิ่งในการฟื้นฟูและเรียกร้องประชาชาติสู่อิสลามอันบริสุทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ไว้ในอัลกุรอานในหลายบริบท ซึ่งบางบริบทกล่าวถึงความสำคัญในการฟื้นฟูอิสลาม ซึ่งเป็นการตระหนักให้ประชาชาติมีความกระตือรือร้นในงานฟื้นฟู เพื่อสร้างประชาชาติอิสลามในแต่ละยุคแต่ละสมัย บางบริบทก็กล่าวส่งเสริมให้มีความเข้าใจศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน เพื่อที่จะทำการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้อื่นในแต่ละกลุ่มชน บนหนทางของการขัดเกลาจิตวิญญาณของพวกเขา และอีกบางบริบทได้กล่าวส่งเสริมให้มีการเรียกร้องมนุษย์หรือการเชิญชวนซึ่งกันและกันไปสู่นหนทางของพระองค์ มีการย้ำถึงความซื่อสัตย์และส่งเสริมให้ทำความดี พวกเขาจะอยู่บนหนทางที่เที่ยงตรง

และอัลหะดีษที่มีนัยยะสอดคล้องกับอัลกุรอาน ในบริบทที่กล่าวถึงการฟื้นฟูอิสลาม และมีปรากฏสำนวนที่แสดงถึงนักฟื้นฟู และกลุ่มฟื้นฟูอิสลามที่เห็นได้ชัด แม้จะมีหลายสำนวนแต่ทุกสำนวนจะกล่าวถึงความต่อเนื่องที่ไม่ขาดตอนของกลุ่มฟื้นฟูทั้งหลายตลอดหน้าประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ท่านนบีมุหัมมัด จนถึงผู้นำกลุ่มฟื้นฟูสุดท้าย ด้วยสำนวนคล้ายคลึงกัน

ในทัศนะของบรรดาปราชญ์อิสลาม พวกเขามีความเห็นพ้องกันในเรื่องการให้ความสำคัญในฟื้นฟูอิสลาม เป็นการทำงานที่จำเป็นสำหรับประชาชาติในการฟื้นฟูศาสนาให้กลับไปสู่หลักการศาสนาอันบริสุทธิ์ และพวกเขาอาจจะมีข้อโต้แย้งกันในบางกรณี อันเนื่องมาจากการตีความในลักษณะของบุคคลหรือกลุ่ม ต้นศตวรรษหรือปลายศตวรรษ แต่ส่วนมากได้เห็นพ้องกันในการไม่ได้เจาะจงไปสู่กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นการเฉพาะในการฟื้นฟูอิสลาม อาจจะกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่หรือบุคคลคนเดียว แต่จะต้องมีข้อแม้ว่านักฟื้นฟูจำเป็นต้องมีคุณสมบัติพร้อมในด้านการฟื้นฟูอิสลาม จะเกิดมายุคใดหรือประเทศไหนก็ตาม ซึ่งคำอธิบายนี้ทำให้เข้าใจได้ถึงกลุ่มฟื้นฟูที่เกิดขึ้นมาจากกลุ่มที่หลากหลายได้ เพียงแต่ทุกกลุ่มจะต้องมีเป้าหมายรวมกันของการฟื้นฟูอิสลาม

5.2.2 มุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาพบว่า มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ซึ่งบรรพบุรุษส่วนใหญ่มาจากเมือง ไทรบุรี เคดาห์ เมืองเปอร์ลิส และภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งผ่านห้วงเหตุการณ์มากมายจนถึงปัจจุบันมีลูกหลานกระจายไปอาศัยอยู่หลายชุมชนสอดคล้องกับคำกล่าวของ นายมาโนชญ์ พงษ์นี (สารนครศรีธรรมราช 2550 :82)

สังเกตได้ว่าพวกเขาจะใช้ภาษามาลายูเป็นภาษาถิ่น โดยเฉพาะเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าศาลา ซึ่ง อาจจะเป็นแหล่งกำเนิดบรรพบุรุษมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนภาษามาลายูที่ใช้พูดกัน นั้นเป็นภาษาสำเนียงเคदार รัฐหนึ่งของประเทศมาเลเซียปัจจุบัน

ในเรื่องการศึกษาของชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช อดีตสถานศึกษาถูก เปิดการศึกษาแบบปอเนาะคล้ายกับภาคใต้ตอนล่างสอดคล้องกับ(คุสิต หวันเหล็ม, 2530 : 4) ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการเรียนการสอน จึงได้จดทะเบียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลาม ซึ่งใช้หลักสูตรศาสนาควบคู่สามัญตามกระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนที่จบการศึกษา จากโรงเรียนดังกล่าว เขาสามารถไปศึกษาต่อได้ในระดับปริญญาตรีด้านศาสนาหรือสามัญก็ได้

ส่วนเรื่องประเพณีความเชื่อทางศาสนาของชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช สังเกตเห็นว่าชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อทางศาสนา ทั้งมีข้อขัดแย้งและไม่มีข้อ ขัดแย้งในเชิงหลักการศาสนา ซึ่งอดีตเคยมีการปฏิบัติตามประเพณีร่วมกันมาช้านาน โดยไม่มีข้อ แย่งแยกสิ่งใดผิดสิ่งใดถูกต้องตามหลักการอิสลาม เวลาต่อมาได้มีการโต้แย้งในเรื่องประเพณีขึ้นในสังคม มุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช และได้แยกตัวออกเป็นสองกลุ่ม “กลุ่มคณะเก่ากับกลุ่มคณะใหม่” ปัจจุบันมีการปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา ร่วมกัน ในการทำงานที่ไม่มีข้อโต้แย้ง เช่น การละหมาด 5 เวลา การถือศีลอด การจ่ายซะกาต การไปทำหัจญ์ ณ นครมักกะฮ์ การเข้าสู่น้ำ การเฉลิมฉลอง เนื่องวันตรุษอีดิลฟิตรีและอัฐฮา การไปละหมาดร่วมกันที่มัสญิด และการแต่งงาน เป็นต้น ส่วน ประเด็นของความเชื่อทางศาสนาที่ขัดแย้งกัน ต่างคนต่างทำโดยไม่มีส่วนร่วม เช่น การมีความเชื่อ ทางไสยศาสตร์ การบนบานที่มัสญิดการามาต การเชื่อโชคลาง การทำบุญบ้านผู้ตาย การเฝ้าสุสาน หลังจกตาย และการจัดงานเนื่องด้วยวันประสูติของท่านนบีมุหัมมัด ประเพณีดังกล่าวเป็น ประเพณีที่มีข้อขัดแย้งในเชิงวิชาการศาสนา

5.2.3 บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มอัสสุน นนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ได้มีบทบาทต่อสังคมจังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มจากการเผยแพร่อะกีดะฮ์ อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ มาตั้งแต่อดีตสมัยการเข้ามาของบรรดาโต๊ะครู 3 คน จากประเทศ อินโดนีเซีย ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์คณะอิหม่าม และกรรมการประจำมัสญิดสังกัดกลุ่ม อัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ พบว่า บุคคลทั้ง 3 นี้เป็นบุคคลที่น่าพาแนวคืดกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัม มะดียะฮ์เข้ามาจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเหตุให้มีการเผยแพร่แนวคืดสุนนะฮ์หรือหลักอะกิ ดะฮ์อะลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ต่อมาก็ได้มีการขยายในการเปิดหมู่บ้าน ก่อตั้งมัสญิดขึ้นในนาม กลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ รวมทั้งหมด 14 มัสญิดด้วยกัน แต่ละมัสญิดเน้นการเรียนการ สอนให้สัปปุรุษได้รับอะกีดะฮ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ และอิงจากตัวบทหลักฐานที่มาจากอัล กุรอานและอัลหะดีษ ต่อมาได้มีบทบาททางการศึกษาซึ่งได้ก่อตั้งศูนย์จริยธรรมประจำมัสญิด

ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสญิด และ โรงเรียนสอนศาสนา-สามัญ ควบคู่กันไป มัสญิดก็ได้มีบทบาททางสังคมโดยการให้บริการสังคมโดยการจัด โครงการให้สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน เช่น โครงการกีฬาต้านยาเสพติด โครงการอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน เป็นต้น เวลาต่อมาได้มีการส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะสำหรับสัปบุรุษแต่ละมัสญิด เพื่อสร้างความมั่นคงและบรรเทาทุกข์ แก่คนยากจนในแต่ละมัสญิด จึงมีความเห็นแต่ละมัสญิดจัดตั้งกองทุนประจำมัสญิดขึ้น เน้นเรื่องการช่วยเหลือญาติผู้เสียชีวิต และการช่วยเหลือบุคคลทั่วไป และได้พัฒนามาเป็นกองทุนหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกในการกู้ยืมของชาวบ้าน เมื่อมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นก็ได้ขยายเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับจังหวัด เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกให้สมบูรณ์มากขึ้น

กลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุหัมมะดียะฮ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาพบว่า มีจุดเด่นในเรื่องของการเผยแพร่แนวคิดตามอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ในเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับการเผยแพร่ ของอิหม่ามอัชชาฟีอีย์ เน้นการปฏิบัติตามสุนนะฮ์ของท่านนบีมุหัมมัด และปฏิเสธการปฏิบัติที่ขัดแย้งกับหลักการศาสนาอันบริสุทธิ์ เช่น การอุตริกรรมทางศาสนา เป็นต้น และได้มีการจัดตั้งองค์กรทางการเงินที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อเป็นการช่วยเหลือสังคมในการดำรงชีพ บำรุงสุข บรรเทาทุกข์ รวมไปถึงการไปมาหาสู่กันทางสังคมในรูปแบบของความเป็นพี่น้องกันอย่างแน่นแฟ้น แต่สำหรับการศึกษาของเยาวชนที่สังกัดกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ค่อนข้างที่จะตกต่ำมากในปัจจุบันซึ่งเกิดขึ้นหลังจากสังคมมีการแปรผัน โดยเฉพาะการศึกษาภาคปริญาชั้นของศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิด ซึ่งยังขาดหลักสูตรการเรียนการสอน และยังไม่มิติศทางว่าจะได้รับทางออกที่ดี เพราะขาดความตระหนักในการจัดการ ซึ่งเป็นจุดอ่อนของกลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุหัมมะดียะฮ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

5.3 ข้อเสนอแนะวิจัย

5.3.1 ควรศึกษา บทบาทของบรรดานักฟื้นฟูอิสลามร่วมสมัย เช่น สัยยิดอะบู อะลา อัลเมาดูดี และอะบู อัลหะสัน อัลนัควีย เป็นต้น

5.3.2 ควรศึกษาบทบาทการฟื้นฟูอิสลามเปรียบเทียบ : ญะมาอะฮ์อัศชะลาฟียะฮ์ กับ ญะมาอะฮ์อิกวานมุสลิมูน

5.3.3 ควรศึกษาอิทธิพลการฟื้นฟูอิสลามของมุหัมมัด อิบน์ อับดุลวะฮะฮาบ ต่อนักเคลื่อนไหวในประเทศไทย

5.3.4 ควรศึกษาบทบาทการฟื้นฟูอิสลามของบรรดาอิหม่ามทั้ง 4 มัซฮับ

5.3.5 ควรศึกษา ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการฟื้นฟูอิสลามของกลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุหัมมะดียะฮ์และกลุ่มอันศอริสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์